

ՊԱՐԳԵՎ ԸՆՀԱՍՁՅԱՆ

ԵԿԵՂԵՑԻՆԵՐԻ ՀԱՄԱԾԽԱՐՀԱՅԻՆ ԽՈՐՀՐԴԻ ԿԵՆՏՐՈՆԱԿԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ՏԱՐԵԿԱՆ ՆԱՏԱՇՐՋԱՆԸ ՔԵՆՏՐԻՆԵՐԻՈՒՄ

Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի կենտրոնական կոմիտեն իր տարեկան ճշտաշջանն անցկացրեց Քենտրբերիում սույն թվի օգոստոսի 13-ից մինչև 22-ը: Օգոստոսի 12-ի երեկոյան Քենտրբերիի Մայր տաճարում տեղի ունեցավ մատաշջանի բացման հանդիսավոր արարողությունը, որին մասնակցում էին Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի կենտրոնական կոմիտեի 120 անդամներ, տարբեր երկրներից ժամանած քրիստոնեական զանազան եկեղեցիների հոգևոր և աշխարհական բազմաթիվ ներկայացուցիչներ, խորհրդականներ, դիտորդներ, մամուլի և ռադիո-հեռուստատեսության աշխատակիցներ՝ թվով ընդամենը շուրջ 250 հոգի: Հայաստանյայց առաքելական եկեղեցու կողմից ժողովին մասնակցում էին հոգեւորիկ տ. Ներսես Ծ. վրդ. Պողոսյանը՝ որպես կենտրոնական կոմիտեի անդամ, և Մայր Աթոռի միջեկեղեցական արտաքին հարաբերությունների բաժնի քարտուղար Պարգև Ծահբազյանը՝ որպես դիտորդ:

Բացման արարողության ընթացքում առաջինը ելույթ ունեցավ անգլիկան եկեղեցու արքեպիսկոպոս դոկտ. Միքայել Ռամսեյը, որը բարի գալուստ մաղթեց Էկումենիկ շարժման բոլոր ղեկավարներին և ժողովի մասնակիցներին: Դիմելով տաճարում հավաքված բոլոր ներկաներին՝ նա ասաց. «Եկել է ժամանակը, երբ բոլորիս համար

հրամայական անհրաժեշտություն է դառնում մեր բոլոր ազնիվ մտահոգություններն ու սուրբ իդեալները գործի վերածել»: Այնուհետև Անգլիայի արտաքին գործերի պետական քարտուղար լորդ Չեյֆոնդը անգլիական կառավարության և Նորին Մեծություն Անգլիայի թագուհու անունից բարի գալուստի մաղթանքներ արեց բոլոր հյուրերին՝ լիակատար հաջողություններ ցանկանալով նրանց իրենց առաջիկա աշխատանքներում: Ապա պատասխան ուղերձով հանդես եկան Ինդոնեզիայի և Անտիլյան երկրի ներկայացուցիչները՝ կոչ անելով Քրիստոսի եկեղեցու բոլոր սպասավորներին ամենալուրջ վերաբերմունք ցույց տալ ժամանակակից աշխարհի և նրա առաջադրած խնդիրների հանդեպ և որոնել ու ջանալ երկրի վրա հաստատել արդարությունն ու խաղաղությունը հանուն «Հիսուս Քրիստոսի հավիտենական Ավետարանի»:

Օգոստոսի 13-ին տեղի ունեցավ Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի կենտրոնական կոմիտեի 1969 թ. մատաշջանի անդրանիկ նիստը: Գլխավոր զեկուցումով առաջինը հանդես եկավ Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի գլխավոր քարտուղար դոկտ. Բլեյկը, որն իր զեկուցման մեջ առաջ քաշեց բևեռացում բառը, մի նոր հասկացություն՝ բնորոշելու համար մեր ժամանակաշրջանի վտանգները և միաժամանակ

հնարավորությունները՝ տնտեսական, քաղաքական և կրոնական մակարդակների վրա: Նա ասաց, որ մեր ժամանակներում հատկանշական երևույթ է գաղափարների, աշխարհայացքի, համոզմունքների բևեռացումը աշխարհի զանազան մասերում, սակայն նա հույս հայտնեց, որ այդ բևեռացումը կարող է ավելի շատ դիմադրել մի երևույթի՝ քան կործանարար, եթե մարդիկ աշխատեն ու գործակցեն փոխադարձ հարգանքի և քրիստոնեական սիրո զգացումներով: Ապա դուրս. Բելլը տվեց անցնող մեկ տարվա համաշխարհային քաղաքական իրադարձությունների ամփոփ բնութագիրը՝ դիտել տալով, որ փոքրիշատե զգալի ոչ մի մեղմացում տեղի չի ունեցել միջազգային քաղաքական կյանքում, որը կարևոր մի նպաստ հանդիսանար խաղաղության գործին աշխարհի ամենալարված գոտիներում, ինչպիսիք են՝ Միջին Արևելքը, Վիետնամը, Հարավային Աֆրիկան և Նիգերիան՝ հակառակ Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի կողմից գործադրված բազում ջանքերին: Նա ընդգծեց, որ Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի գործունեության հիմնական ելակետն է եղել, ինչպես միշտ, քաղաքական բոլոր հարցերում պահպանել բացարձակ չեզոքություն և անկողմնակալություն, միջազգային բոլոր կոնֆլիկտների լուծման համար աշխատել զուտ մարդասիրական և քրիստոնեական սկզբունքներից մղված:

Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի կյանքում անցնող տարվա ընթացքում որպես կորևոր իրադարձություն դուրս. Բելլն այնուհետև իր զեկուցման մեջ նշեց Պողոս Զ Պապի այցելությունը Ժնևի Էկումենիկ կենտրոնին 1969 թ. հունիսի 10-ին: Այդ այցելությունը, — ասաց նա, — արտահայտում է Պապի մտադրությունը մի քայլ ևս առաջ գնալ Էկումենիզմի ուղղությամբ, որի նախաքայլն արել էր նրա նախորդ Հովհաննես ԻԳ Պապը և որը հետագայում շարունակեց Վատիկանի Բ ժողովը: Մենք ուրախ ենք, որ հռոմեական կաթոլիկ եկեղեցին հետզհետե գիտակցում է անհրաժեշտությունը հստակ դիրքորոշման՝ առանց քողարկելու իր մտածումը դիվանագիտական զանազան բանաձևերով: Մենք ուրախ ենք:

Իր զեկուցման վերջում դուրս. Բելլը ցավ հայտնեց Հյուսիսային Իռլանդիայում տեղի ունեցող տխուր իրադարձությունների կապակցությամբ՝ նշելով, որ Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի կազմում կան անդամ եկեղեցիներ, որոնք իրենց կրոնական մտածելակերպով դժբախտաբար դեռևս մնում են միջնադարյան խավարամտության շղթաների մեջ:

Հետագա օրերի ընթացքում ժողովը լսեց Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի զանազան հանձնաժողովների, կոմիտեների, եկեղեցիների, առանձին բաժինների ղեկավարների տարեկան հաշվետու զեկուցումները իրենց գործունեության վերաբերյալ: Կենտրոնական կոմիտեի գործադիր խորհրդի նախագահ դուրս. Մ. Թոմասը (Հնդկաստան) «Մարդը և մարդկության զարգացումը ԵՀԽ-ի մտահոգությունների կենտրոնում» վերնագրով իր ընդարձակ զեկուցման մեջ նշեց, որ Ուսիսալայի համագումարի ընդունած որոշումների հիման վրա խորհուրդը իր աշխատանքային ծրագրի մեջ նկատի է առել պայքարը, որ եկեղեցիները պետք է մղեն չորս մակարդակների վրա. այն է՝ պայքար հանուն աշխարհի զարգացման, ցեղային խտրականության, միջազգային խաղաղության և մարդկության կրթության և դաստիարակության:

Կարդացված զեկուցումների հիման վրա, այնուհետև, տեղի ունեցան բանավեճեր, արվեցին որոշակի առաջարկություններ և հրապարակվեցին համապատասխան հայտարարություններ, որ ստորև ներկայացնում ենք ամփոփ կերպով:

Նիգերիայի վերաբերյալ հրապարակված հայտարարության մեջ ասվում է, որ ԵՀԽ-ն պատրաստակամություն է հայտնում ամենալայն չափով հնարավոր ամեն օգնություն ցույց տալ կոլոն երկու կողմերի տուժվածներին՝ ամոքելու համար նրանց ցավերը: Այդ ծանր տագնապի միակ հնարավոր լուծումը կոլոնների անհապաղ դադարեցումն է և բանակցությունների ձեռնարկելը: ԵՀԽ-ն իր հայտարարության մեջ ուղջունում է բոլոր նրանց ջանքերը, ովքեր այդ ուղղությամբ օգտակար աշխատանք են տանում: Իր հերթին ԵՀԽ-ն ցանկություն է հայտնում իր աջակցությունը չզլանալ այն բոլոր կազմակերպություններին, որոնք դրա կարիքը կունենան՝ հարթելու համար այն խոր անհամաձայնությունները, որոնք գոյություն ունեն երկու կողմերի միջև:

Կուբայի և Միացյալ Նահանգների միջև գոյություն ունեցող ոչ նորմալ հարաբերությունների կապակցությամբ ԵՀԽ-ն իր հայտարարության մեջ անհրաժեշտ է համարում, որ անհապաղ դիվանագիտական նորմալ հարաբերություններ վերահաստատվեն այդ երկու պետությունների միջև, վերջ տրվի էմբարգոյին և առևտրական ազատ փոխանակությունները վերսկսեն իրավահավասարության հիման վրա: Այդ կապակցությամբ խնդրում է անդամ եկեղեցիներին, ի մասնավորի Լատինական Ամերիկայի եկեղեցիներին, համապատասխան միջոցներ ձեռնարկել իրենց երկրների կառավարու-

թյունների մոտ՝ նրանցից պահանջելով անմիջապես վերահաստատել իրենց դիվանագիտական ու առևտրական հարաբերությունները Կուբայի հետ, որպեսզի մեղմացվի այն տնտեսական ճնշումը, որից տառապում է Կուբայի ժողովուրդը այդ հարաբերությունների բացակայության հետևանքով:

Միջին Արևելքի տագնապի կապակցությամբ կենտրոնական կոմիտեն ընդունեց հետևյալ որոշումը. «Ոչ մի կայուն խաղաղության հնարավոր չէ հասնել Մերձավոր Արևելքում առանց ներկայումս այդ շրջանում ապրող պաղեստինցի և հրեա ժողովուրդների օրինական իրավունքների հարգման և առանց այդ շրջանի բոլոր ազգերի, այդ թվում և Իսրայելի, հողային ամբողջականության և քաղաքական անկախության միջազգային երաշխավորման»: Հայտարարության մեջ շեշտվում է մասնավոր պատասխանատվությունը մեծ տերությունների, որոնք պատճառ հանդիսացան քաղաքական այդ կլիմայի առաջացմանը այդ շրջանում, Կոչ է արվում մեծ տերություններին միջոցների ձեռնարկել՝ անհապաղ վերահաստատելու խաղաղությունը Անվտանգության խորհրդի 1967 թվի բանաձևի գործադրման հիման վրա: ԵՀԽ-ն պարտավորվում է շարունակելու իր աշխատանքը պաղեստինցի գաղթականների ծանր դրությունը լուծելու ճանապարհին, գիտակցելով, որ ինքը պարտականություն ունի հասնելու նրանց կարիքներին և պաշտպանելու արդարության նրանց հիմնական և օրինական պահանջը:

Կենտրոնական կոմիտեի նիստերից մեկում ընթերցվեց Մոսկվայի և համալս Ռուսաստանի պատրիարք Ալեքսիի ճամակը՝ ուղղված ԵՀԽ-ի անդամ բոլոր եկեղեցիներին, այն մասին, որ Հուսաստանի արտաքին գործերի մինիստրությունը, որին դիմում էր արվել արտոնություն ստանալու համար, որպեսզի ռուս 15 հոգևորականներ ուխտի գնան Աթոս լեռան սուրբ Պանտելեոնի ռուսական վանքը, անհիմն կերպով կրճատել է ուխտավորների թիվը և մերժել է մուտքի վիզա տալ Նիկողիմ միսրոպոլիտին, որը ԵՀԽ-ի կենտրոնական կոմիտեի անդամ է: Այդ կապակցությամբ ժողովը հրապարակեց մի հայտարարություն, որ, Կոստանդնուպոլսի տիեզերական պատրիարք Աթենագորասը, որի հոգևոր իրավասության տակ է գտնվում այդ վանքը, լիակատար արտոնություն տվել է արդեն Աթոս լեռան վանք ուխտագնացության համար և որ հոգևոր կարգի որևէ արգելք գոյություն չունի ԵՀԽ-ի անդամ եկեղեցիների կողմից: Ինչ վերաբերում է կառավարությունների կողմից հոգևորականներին ընդհանրապես փիզաներ տրվելու հարցին, դա նրանցից

յուրաքանչյուրի անհատական գործն է, սակայն այն դեպքում, — ասվում է՝ հայտարարության մեջ, — ԵՀԽ-ն պիտի ձգտի քաջալերել ուղևորվելու ամենաազնի ազատությունը միջազգային չափանիշով, որպեսզի եկեղեցականներին թույլատրվի հետապնդելու իրենց քրիստոնեական և էկումենիկ գործունեությունը: Հայտարարության մեջ նշվում է, որ կենտրոնական կոմիտեն հունական կառավարության այդ արգելքի առթիվ որևէ վճռական դիրքորոշում ընդունելուց առաջ կապակցի այդ արգելքի պատճառների մասին Եվրոպայի խորհրդի առաջիկա մանրամասն զեկուցմանը:

Ռասիզմը արմատախիլ անելու վերաբերյալ կենտրոնական կոմիտեն մշակեց հինգ տարվա վրա տարածվող էկումենիկ մի ծրագիր, որն իր հիմնական գծերի մեջ հաստատվեց ժողովի մեծամասնության կողմից: Այդ առթիվ ելույթ ունեցավ Հարավային Հնդկաստանի ներկայացուցիչ Չանդրան, որը հայտարարեց, թե հարկավոր է վերափոխել տնտեսական և քաղաքական պայմանները կառուցվածքները, որով միայն հնարավոր կլինի հաստատել ցեղային արդարությունը:

Պրոֆ. Ռոմե Մեհլը, Ստրասբուրգից, ընդգծեց ռասայական երևույթի ոչ-քնական բնույթը և նրա դիվային չափերը: Կամերունի հոգևոր հովիվ Նիեմը կանգ առավ այն բանի վրա, որ ինքը ռասիզմը ևս մի մեղք է, և որ հարկավոր է քրիստոնեաների մի նոր դարձ՝ այդ մեղքից ազատագրվելու համար, քանի որ յուրաքանչյուր քրիստոնեայի ուղեղում այս կամ այն կերպ դեռևս գոյություն ունեն ռասիզմի մնացուկները:

Այնուհետև կենտրոնական կոմիտեի 120 անդամները մեծամասնությամբ ընդունեցին 500.000 դոլլարի մասնավոր մի ֆոնդ ստեղծելու առաջարկությունը՝ պայքարելու համար ճնշված ցեղերի տնտեսական, ընկերային և քաղաքական ազատագրության ի խնդիր, ի մասնավորի Աֆրիկայում, Հյուսիսային և Հարավային Ամերիկաներում, ինչպես նաև Արևմտյան Եվրոպայում և ամենուր, որտեղ դրսևորվում է ցեղային խլրտրականությունը:

Ժողովը քննարկեց նաև Վատիկանի հետ ԵՀԽ-ի հարաբերությունների հարցը: Հոմեական կաթոլիկ եկեղեցու կողմից սույն ժողովին որպես դիտորդ մասնակցում էին երկու ներկայացուցիչներ՝ հայր Մեդինան՝ Չիլիից, և հայր Էմմանուել Լանը՝ Հոմից: Իր ելույթում հայր Մեդինան ընդգծեց, որ կաթոլիկ եկեղեցին ցանկանում է գործակցել ԵՀԽ-ի հետ, քանի որ էկումենիկ շարժման մեջ նա տեսնում է կրթական միջամտությունը, որը կաթոլիկ եկեղեցուն ավել-

լի ու ավելի մղում է դեպի միությունը, և հենց դրանով է բացատրվում Վատիկանի ներկայացուցիչների մասնակցությունը տրված ժողովին: Նա ավելացրեց, որ կաթոլիկ եկեղեցու հնարավոր մուտքը ԵՀԽ-ի կազմի մեջ կարևոր ու լուրջ մի գործ է և որ այժմ, հակառակ այդ ուղղությամբ կատարվող զգալի ջանքերին, չի կարելի արդյունքի մասին որոշակի դատումներ անել, քանի որ այդ ճանապարհին առկա դժվարությունները դեռևս հեռու են լուծված լինելուց: Այս կապակցությամբ ելույթ ունեցող բոլոր հոկտոբերը միահամուռ ցանկություն և հույս հայտնեցին շուտով կաթոլիկ եկեղեցուն տեսնել Եկեղեցիների համաշխարհային խորհրդի անդամ:

Կենտրոնական կոմիտեն իր ընդունած բանաձևում հաստատեց ԵՀԽ-ի և կաթոլիկ եկեղեցու հարաբերությունների հարցն ուսումնասիրող խառն հանձնաժողովի որոշման այն մասին, որ հարկավոր է առաջին հերթին լայնորեն ուսումնասիրել կաթոլիկ եկեղեցուն՝ ԵՀԽ-ին հարելու հնարավորությունը և ոչ թե ստեղծել այլ կարգի ինչ-որ նոր մարմին՝ հեշտացնելու համար այդ եկեղեցու հարումը:

Վիետնամի հարցում ժողովն ընդունեց հետևյալ որոշումը. բանակցող բոլոր կողմերի հետ սերտ շփում հաստատել և աշխատել, որ կողմերը համառորեն շարունակեն ուժեղացնել իրենց ջանքերը հաշտության հասնելու համար: Որոշվեց, որ ներկայումս քրիստոնեական եկեղեցիների ուշադրությունը ուղղված պետք է լինի Վիետնամի երկու կողմերի տուժվածներին օժանդակություն ցուցաբերելու վրա, և այդ օժան-

դակությունը հետզհետե պետք է մեծանա և վերածվի այդ տառապած ու ծվատված երկրի ընդհանուր վերակառուցման համար օգնության ընդարձակ մի ծրագրի, հենց որ պատերազմը դադարի:

Ժողովը քննության առավ նաև հինգ նոր եկեղեցիների դիմումները ԵՀԽ-ին անդամակցելու համար: Այդ եկեղեցիներն են՝ Կոնգոյի Կինշասայի կիմբանգիստ եկեղեցին, Բրազիլիայի ավետարանական եկեղեցին, Լեհաստանի հին-կաթոլիկական մարիավիս եկեղեցին, Ինդոնեզիայի Կարո Բատակ բողոքական եկեղեցին և Ջամայկայի մորավ եկեղեցին: Յուրաքանչյուրը 10.000 անդամ ունեցող երկու այլ եկեղեցիներ՝ Արգենտինայի միացյալ լութերական-ավետարանական եկեղեցին և Լիբերիայի պրեսբիտերական եկեղեցին առաջադրել էին իրենց թեկնածությունը դառնալու ԵՀԽ-ի գործակից եկեղեցիներ: Կենտրոնական կոմիտեն ընդունեց այդ թեկնածությունները ձայների մեծամասնությամբ: Սակայն կենտրոնական կոմիտեի որոշումը, ըստ կանոնադրության՝ վերջնական չէ: Հարկավոր է, որ անդամ բոլոր եկեղեցիները հայտնեն իրենց կարծիքը հետագա 6 ամիսների ընթացքում, և եթե նրանցից ավելի քան մեկ երրորդը առարկություն չունենա, դիմումները կհայտարարվեն ընդունված: Ծառ հավանաբար 1970 թ. ԵՀԽ-ն կունենա 229 անդամ եկեղեցիներ և 13 գործակից եկեղեցիներ:

ԵՀԽ-ի կենտրոնական կոմիտեի սույն ժողովը օգոստոսի 22-ին ավարտեց իր աշխատանքները, և որոշվեց հաջորդ նստաշրջանն անցկացնել 1970 թվի վերջերին Ադիս-Աբեբայում:

